

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2-6 A 11, 00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

22.10.2024

Eduskunta, valtionvarainvaliokunta, maatalousjaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

VIITE Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö (HE 109/2024 vp), hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 / Pääluokka 30 Kalatalous

ASIA Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut kalataloutta (pääluokka 30) koskien hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 ja esittää sen osalta lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Kalatalouden edistäminen (30.40.51)

Valtionvarainvaliokunta (sen maatalousjaosto) teki kalatalouden menestyksekkään edistämisen (30.40.51) kannalta tärkeän linjauksen vuoden 2023 budjettia koskevassa mietinnössään, kun se edellytti kalastonhoitomaksujen kasvavaa ohjaamista ”kalastusharrastuksen kannalta merkittävään neuvontaan ja valvontaan” (VaVM 37/2022 vp). SVK täsmentää, että tämän myötä palautettiin kalastuslain mukaisiin käyttötarkoituksiin vuosittain ohjattavien kalastonhoitomaksuvarojen jakosuhteet lähelle kalastuslain voimaantulon (2016) tilannetta (Taulukko 1). **SVK pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan käynnistämää taloudellista korjausliikettä erittäin merkittävänä ja oikeudenmukaisena sekä korostaa jakosuhteiden pysyttämisen tärkeyttä vähintään vastaavina myös tulevinä vuosina.**

SVK korostaa, että kalastusharrastukseen panostaminen on tärkeää ennen kaikkea sen positiivisten yhteiskuntavaikutusten takia. Orpon hallitusohjelmassa onkin tunnistettu tärkeäksi panostaa vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksiin. Vapaa-ajankalastuksella on merkittävä voima suomalaisten terveyteen ja hyvinvointiin, samalla se vähentää terveydenhuollon kustannuksia. Kalastus vahvistaa luontosuhdetta ja sen syntymistä lisäten kiinnostusta ja aktiivisuutta luonnon säilyttämistä ja ennallistamista kohtaan. Vastuullisen kalastuksen tiedot ja hyvät kalankäsittelytaidot lisäävät luonnonantimiin pohjautuvaa omavaraisuutta ja tarjoavat keinon tuoreen ja terveellisen kalan syömiseen. Luonnonvarakeskuksen (Luke) tuoreimpien, vuoden 2022, tietojen mukaan **75 % suomalaisten syömästä kotimaisesta villikalasta on itsepyydettyä. SVK painottaa, että kalastusharrastuksen edistämisen ja vahvistamisen tärkeys on ymmärrettävä myös huoltovarmuuden näkökulmasta.** Lisäksi tulee ottaa huomioon, että vapaa-ajankalastukseen kytkeytyy palvelu- ja liiketoimintaa miljardien eurojen arvosta.

Luke:n syksyn 2023 vapaa-ajankalastusta koskevat tilastojulkistukset osoittivat, että vapaa-ajankalastuksen vetovoima on kasvussa ja saa suomalaiset luontoon ja hyödyntämään luonnonantimia. Tilastojen mukaan kalastamassa kävi jopa 1,8 miljoonaa henkilöä vuonna 2022, se on suurin luku lähes 15 vuoteen. Joukossa on paljon uusia ja harrastukseen palanneita, jotka tarvitsevat neuvontaa kalastuksen tietotaitojen vahvistamiseksi sekä alati monimutkaistuvan lainsäädännön (esim. vaelluskalojen ilmoitusvelvollisuus ensi vuodesta alkaen) ymmärtämiseksi. Kalastusharrastuksen positiivista trendiä voi ja pitää tukea myös eduskunnan toimesta.

SVK on budjettilausunnoissaan toistuvasti muistuttanut, että **kalatalouden edistämisen rahoitus perustuu yksinomaan kalastuksen harrastajilta kerättyihin kalastonhoitomaksuvaroihin. Näin ollen rahoituksen kulmakivenä on huolehtia siitä, että nykyisiä, uusia ja harrastukseen palaavia kalastajia riittää jatkossakin.** Tämä on mahdollista panostamalla kalastusharrastusta ja kalan käyttöä tutuksi ja tunnetuksi tekevään neuvonta- ja markkinointityöhön. Samalla on pidettävä hyvää huolta kalastusharrastuksen vetovoimatekijöistä (hyvä lupajärjestelmä ja vesistöjen saavutettavuus, helppo ja ymmärrettävä sääntely sekä hyvinvoivat kalavedet ja -kannat). Näihin käytettävissä olevan rahoituksen riittävyys on kokonaisbudjetin lisäksi kiinni jakosuhteista, jonka mukaan varoja jaetaan kalastuslaissa määriteltäviin eri käyttötarkoituksiin.

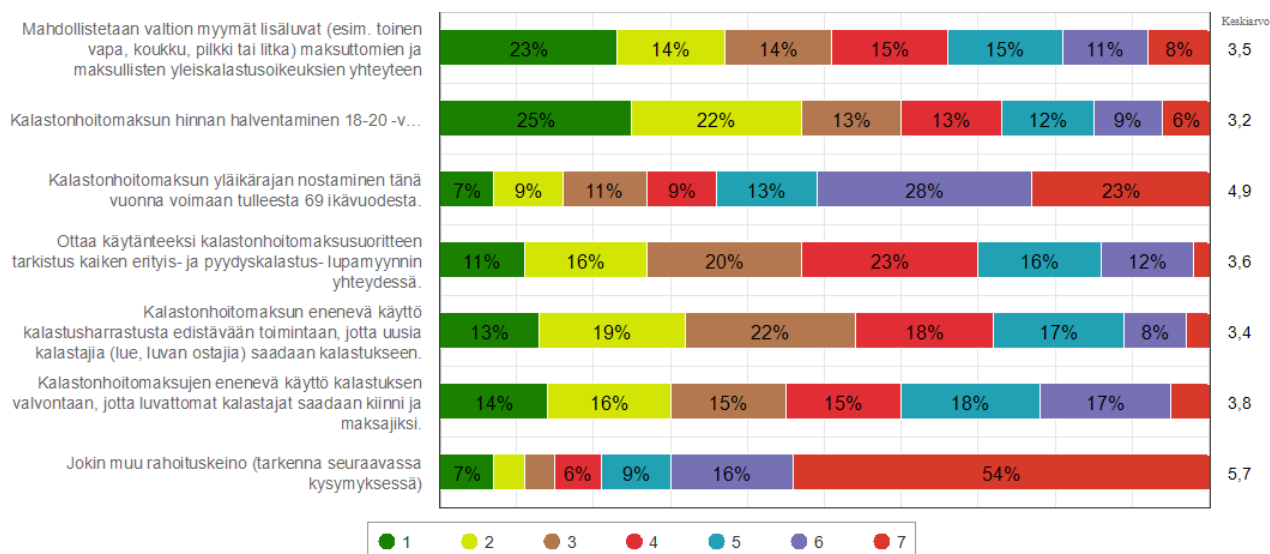
SVK on lähtökohtaisesti tyytyväinen valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2025 ehdotettuun kalatalouden edistämisen (30.40.51) kokonaisuuteen. Määrärahat kasvavat 1,9 % kuluvaan vuoteen verrattuna, eli noin 180 000 €. Näin ollen kalastusharrastuksen edistämisen taloudelliset edellytykset vuodelle 2025 säilyisivät kutakuinkin nykyisellä tasolla. SVK on aiempina vuosina joutunut lausunnoissaan huomauttamaan, että riippumatta siitä, onko määrärahoihin esitetty leikkausta tai kasvua, on käyttötarkoitusten 1-3 osuutta kavennettu muiden käyttötarkoituksen kustannuksella. Niinpä SVK haluaa nyt antaa hallitukselle kiitosta, kun vuodelle 2025 jakosuhteisiin 1-3 esitetään hieman enemmän korotusta muihin käyttötarkoituksiin verrattuna. Nämä pienet erot on yleensä perusteltu pyöristyksillä. Yhtä kaikki, kerrankin ne kääntyvät niiden käyttötarkoitusten eduksi, joista muun ohella myös kalastusharrastuksen edistämiseksi tehtävä työ tehdään.

SVK muistuttaa, että käyttötarkoituksen 4 tarkoittamat kalavesien omistajakorvaukset eivät ole korvamerkittyä kalavesien hoitorahaa, vaan korvausrahaa viehekalastuksen (= maksullisen yleiskalastusoikeuden) aiheuttamasta kalastusrasituksesta. Varat myöntävä ELY-keskus ei kalastuslain 83 §:n mukaan voi vaikuttaa korvausrahojen käyttöön, vaan omistajat voivat käyttää saamansa korvausrahat haluamallaan tavalla. SVK toistaa aiemmin sanomansa, eli eri käyttötarkoitusten väliset jakosuhteet ovat hallituksen talousarvioesityksessä nyt lähellä sitä tilannetta (Taulukko 1), mitä kalatalouden edistämistä nykyisen kalastuslain voimaan tullessa noudatettiin. Mikäli omistajakorvausten osuutta tästä poliittisin päätöksin kasvatettaisiin, olisi se suoraan pois kalavesien kestävästä käyttöön ja hoitoon (sis. MMM:n ja ELY-keskusten myöntämät hankeavustukset), valvontaan, sekä kalatalousalueiden toimintaan ja kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämiseen tarkoitettujen käyttötarkoitusten 1–3 määrärahasta ilman mitään takeita kalatalouden ja kalastusharrastuksen hyväksi tehtävän työn vahvistumisesta. Nämä ovat tärkeitä huomioon otettavia asioita myös kalastonhoitomaksun maksuhalukkuuden ylläpidon näkökulmasta.

Lopuksi SVK huomauttaa, että kalatalouden edistämisen rahoituksen turvaamiseksi tulee tehdä myös lisätoimia. Rahoitusta voitaisiin lisätä seuraavilla hinnoittelua, maksuhalukkuutta ja valvontaa koskevilla toimenpiteillä, jotka on kuvattu tarkemmin SVK:n [lausunnossa](#), ja joilla on myös vahva kannatus vapaa-ajankalastajien keskuudessa (Kuva 1):

- **Alennetaan kalastonhoitomaksun suuruus 20 euroon 18–20-vuotiaille.**
- **Mahdollistetaan lisälupien myynti kalastonhoitomaksun yhteyteen.**
- **Otetaan käyttöön käytänne/velvoite todentaa kalastonhoitomaksun (ikäperusteinen) suorittaminen paikallisesti myytävien lupien ostotilanteen yhteydessä.**

Kuva 1. SVK:n kuluvana vuonna tekemässä teettämässä jäsenkyselyssä (1 400 vastaajaa) kalastuksen harrastajia pyydettiin laittamaan tärkeysjärjestykseen keinoja, joilla valtion budjettiin kytkettyä kalatalouden edistämisen rahoitusta voisi vahvistaa. rahoitetaan kalastajien maksamilla kalastonhoitomaksuilla. Mitä pieni keskiarvo luku oikeassa reunassa lukee, sitä suurempi kannatus keinolla oli.

Elinkeinokalatalouden edistämisen (30.40.62)

SVK esittää, että kaikki elinkeinokalatalouden edistämiseen tarkoitetut kustannukset selvitetään ja irrotetaan kalatalouden edistämisen (30.40.51) momentilta, sillä niille on varattu valtion budjetissa oma elinkeinokalatalouden edistämisen momentti (30.40.62). Tämän tulee sisältää elinkeinokalatalouden neuvonnan ja hankkeet, kaupalliseen kalastukseen kytkeytyvän hoitokalastuksen sekä sellaiset kalastuslain toimeenpanoon liittyvät (kalatalousalueiden) tehtävät, jotka koskevat ennen muuta kaupallista kalastusta. Näkyvä esimerkki elinkeinokalatalouden määrärahojen kirjautumisesta väärään paikkaan ovat momenteille tehtävät kertaluonteiset lisäykset (ja niiden poistot). Hallituksen talousarvioesityksen mukaan kuluvana vuonna momentille 30.40.51 on kirjattu peräti kolme lisäystä (Pyhäjärvi-Instituutti, Suomen Ammattikalastajaliitto, ja Suomen Kalankasvattajaliitto), jotka olisivat kuuluneet momentille 30.40.62 sinne kirjatun yhden lisäyksen jatkoksi. Samassa yhteydessä tulisi linjata, että kalastusopastotoiminnan edistämiseen mahdollisesti myönnettävä rahoitus sisällytetään elinkeinokalatalouden momentille.

Kalatalouden edistämistä koskevan talousarvioesityksen taustaa

Talousarvioesityksessä vuoden 2025 kalastonhoitomaksukertymäksi arvioidaan 9,92 miljoonaa euroa, jonka pohjana on kalastonhoitomaksujen myyntimäärä vuonna 2023. Kuluvan vuoden 2024 kertymäksi arvioitiin 9,739 miljoonaa euroa, johon verrattuna vuoden 2025 kertymän arvioidaan kokonaisuutena kasvavan 0,181 miljoonaa euroa, eli 1,9 %.

Kalastuslain 82 § 1. momentin mukaan kalastonhoitomaksuina kertyneet varat käytetään seuraaviin käyttötarkoituksiin:

- 1) kalavesien kestävä käytön ja hoidon suunnittelusta ja toimeenpanosta, ohjaamisesta ja kehittamisestä sekä kalastuksenvalvonnasta aiheutuviin kustannuksiin;
- 2) kalatalousalueiden toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin;
- 3) kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin;
- 4) kalavesien yleiskalastusoikeuksien hyödyntämiseen sekä kalastusopastointiin perustuvasta käytöstä maksettaviin korvauksiin vesialueen omistajille; sekä
- 5) valtiolle ja Metsähallitukselle kalastonhoitomaksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi MMM voi käyttää maksuvaroja 2. momentin mukaisten menojen maksamiseen.

Kalastuslain 82 § mukaisiin käyttötarkoituksiin osoitettujen määrärahojen prosentuaaliset jakosuhteet (%) pohjautuvat kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietintöön vuodelta 2012 (Taulukko 1). Heti vuodesta 2016 lähtien on Metsähallitukselle kuitenkin osoitettu määrärahaosuus ollut suurempi alentaen muiden käyttötarkoitusten osuuksia. Hallituksen esittämät määrärahaosuudet ovat sittemmin pysyneet vuosina 2016–2022 varsin vakioina. Poikkeuksena on vuotta 2018 koskeva talousarvioesitys, jolloin budjettilakiesityksenä annetun kalastonhoitomaksun hinnankorotuksen arvioidusta lisäkertymästä 70 prosenttia ohjattiin omistajakorvauksiin. Tämän seurauksena käyttötarkoitusten 1–3 jako-osuus putosi noin viisi prosenttia ja vastaavasti omistajakorvaukset nousivat viisi prosenttia. Tämä muutos palautui suunnilleen lähtötilanteeseen vuoden 2022 valtionvarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 37/2022 vp) myötä, jossa edellytettiin kalatalouden edistämisvarojen enenevää ja riittävää käyttöä kalastusharrastuksen kannalta merkittävään neuvontaan ja kalastuksen valvontaan, eli käyttötarkoituksiin 1–3.

Taulukko 1. Kalatalouden edistämisen (30.40.51) talousarviot vuodesta 2016 alkaen kalastuslain 82 §:n 1. momentin käyttötarkoituksiin prosentuaalisina jakosuhteina esitettynä. Vuotta 2025 koskevat osuudet vastaavat lausunnolla olevaa talousarvioesitystä.

Kalastuslaki 82 §	Työryhmän esitys**	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Käyttötarkoitukset 1-3	65,4	62,5	62,1	57,6	57,1	56,8	55,6	55,3	61,5	61,2	61,3
Käyttötarkoitus 4***	30,8	30,2	29,9	35,4	35,4	35,6	35,6	35,8	29,5	29,4	29,3
Käyttötarkoitus 5	3,8	7,2	8,0	6,9	7,5	7,6	7,6	7,7	7,9	8,0	7,9
Summa (%)*	100	100	100	100	100	100	98,9	98,8	98,8	98,5	98,5

*Vuosien 2021–2025 osuuksien summasta puuttuva prosenttiosuus tarkoittaa määrärahaa, joka on varattu 82 §:n 2. momentin mukaisten menojen maksamiseen. Aiemmissa talousarvioesityksissä se on sisällytetty käyttötarkoituksiin 1–3, joten vuosien 2016–2020 talousarvioesityksissä ei käyttötarkoituksiin 1–3 osoitettu määräraha ole ollut täysimääräisesti niiden käytössä.

** Laskettu kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnöstä vuodelta 2012.

*** Käyttötarkoituksen 4 tarkoittamat kalavesien omistajakorvaukset eivät ole korvamerkittyä kalavesien hoitorahaa, vaan korvausrahaa viehekalastuksen (= maksullisen yleiskalastusoikeuden) aiheuttamasta kalastusrasituksesta. Varat myöntävä ELY-keskus ei kalastuslain 83 §:n mukaan voi vaikuttaa korvausrahoiden käyttöön, vaan omistajat voivat käyttää saamansa korvausrahat haluamallaan tavalla.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari
toiminnanjohtaja